Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, http://www.unicode.org/udhr.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfote yie yie me

Ti do kεnyε kε tú dεε te kε sɔkɛsɔkε yi bo kε kutenku naati tipiiti timɔũ, dε tú omɔũ yi do nkε di otɔu muwɛ̃rimu ŋo kpεrε yı̃nkε,

Ti do kenyẽ ke tú isɔke ɔ̃ɔ̃ nyo di peite koo mɔũ wee wɛ̃nte ke ndo bee ite koo wuu, ke yẽ ti bo yı̃me ke nkari ke de tinaati ke ti naa tidɔti, ke ba nde ti me mba yo mesemme, oniti ti de nmanti, dee tú kete,

Ti do kεnyε̃ kε tú oniti nε oniti ηmε, ti tũ mbo nde mu titɔbɛ, ociῖri nde okperi ko okperi de ociῖri, kε yε̃ dɛmɔsikaandɛ kɔ̃ ndɛ cooti yĩnkɛ,

Ti do kenyê ke tú initi wuo nyimou do kenkàri ke naati keyê itobe kpei,

Ti do kenyẽ ke tú initi wuo kutenku yandú deneni dipatri keparku di myẽẽke ne oniti ba we, kó diyetri ke tú oniti pokua oniti doua, omoũ yi cãã nne otou; ke dee te ke iwuo nyimoũ do nkewẽnne ke mpĩ kebeu ne de bo naatime tipiiti timoũ,

Ti do kenyẽ ke tú yeheke ye moũ ye kari kewẽnne mu kutenku yandú ko ditĩnni kobe ketú ti do ke nde menke weti dee cẽnke tukune oniti kó mufommu ne o borime,

Ti do kεnyε̃ kε tú ti bo wε̃nnε mε dinnu madimaa dεε tukunε oniti kó mufommu byεεkε dεε bo nte kε ti baa yetε kucε,

Iwuz nyimzű kó ditinni didyeere pieeku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔũ nɛ itensaakɛ imɔũ do nkɛwɛ̃nnɛ dinuu kɛpῖ ndipatri dii ko tinaanti nɛ i yɛmmɛ kɛpã itɔbɛ itye ndɛ yĩnkɛ kɛ nyɛ̃ dɛɛ túmɛ oniti ko mufommu yɛhɛkɛ yɛmɔũ dwɔmɛ; oniti ba we, a cɛ̃nkɛ bo dil hɛi, a do nkɛ ti nyɛ̃ kɛ ti kpenni.

Ditanfõtri 1

Oniti ti pɛi ndɛ omɔũ yi kpaatri otɔu, kɛ yɛ̃ oniti ba we, o yi do nnɛ fɛhɔ̃fɛ; o mɔkɛmu mɛcii kɛhã mɛyɛmmɛ. Ti tú nɛ do kenyari ti tɔbɛ mbɛ kɛ yie mii ba nkwuɔ ko otɔu dau.

Ditanfõtri 2

Oniti ba we: oniti soua, o pɛia oniti soua, oniti pokua, a cɛnkɛ tú wee boti, a feu tɛkotɛ dibo ndaa, a dou nkuyie mmaku botinkua nkua, a tữ ŋwee peditik boti cɛ̃n kaa, a kari kɛ yữmpuraa, a do nfɛdawanfɛ nfɛa, a tú kuhouku nkua, dɛ yi do ŋomoữ bo da ciitɛ a kpɛrɛ yĩnkɛ.

Kε wε̃tike, ba kaa hei túdi ke domme, omoũ yi do ke nda koonne ke ŋmanti o bo da byeeti a yienni mee kpei noyee nyoo cyee.

Oniti ba we, a niti tou yi do nke daa kakii ke ŋmanti o bo da tanneme kufɔ̃titenniku.

Ditanfõtri 4

Omɔũ yi do nkεdɔɔ otɔu kudaaku kε ŋo senni; oniti mε nyi mɔkε muwɛ̃rimu o bo fitɛmɛ otɔu koo naa nku daaku.

Ditanfõtri 5

Omoũ yi do mbe no duku sontike fepaapyefe teme, no me nyi do nke nfeuri kukpetinkú komme ke círme.

Ditanfõtri 6

Oniti, a cenke bo kee byeeke a do kenye dee ci ne dee yi ci koomou ba da soute.

Ditanfõtri 7

Đikotinuu tú timɔũ kó kudɔpiku nku. Okoti, dɛbirɛ, onitidou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, dikotinuu dii o kãnkε.

Ditanfõtri 8

Koomoũ sente dikotinuu ke daa wente, a baa yĩ húti húti; a bo o to tibeenti nti ke de kó tinaantii ke nkú.

Ditanfõtri 9

Bε baa na kε sɔ̃ntε kερῖ ŋomɔu ko o kpetinε yoo ko o dennε dihεi.

Ditanfõtri 10

Oniti ba we, ke be daa yu tibeenti yoo be da pĩ nne timati, dibeentĩnni kɔbe do nke daa bekemu ke ya dedomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfõtri 11

- 1. Κε bε tú omɔũ caarε kε mu nyi o bekɛnε kɛya kɛ mɔmmwɔɔ̃ ŋme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yɛ̃ timati tibeenti ti bo tibatɛ.
- 2. Oniti kaa caarε dεmarε kε sɔ nkε dikotinnu kó dipatri yi tú dε ci, a yi do nkεta ditou; kε dε mε mbaa sɔ̃ mbɛ do nkeyetoo kεywɔɔ̃ ŋa to deyı̃nkε bε dɔkε baa tɔntɛ.

Ditanfõtri 12

Omɔũ yi do nkɛta we yi te tiinaan ti myɛɛ̃kɛ, kɛyɛ̃, dɛ ɔɔ̃ mɛ nyĩ kaa wɛ̃ntɛ otɔu kɛ dɛ yaa naa nnɛ dikpanni. Đikotipatri mɛ nnaa mmu kɛkpa ndɛyĩnkɛ kɛ dɛ you.

Ditanfõtri 13

- 1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme dome kaa peensiri dii hei a kàri.
- 2. Kaa me nyite kekote kee byeeke, ba diihei kece, nkedee a bo na kekonnimu na cyee, a do diimonni.

- 1. Ke be daa dɔ meyei ke daa harine ba a yi mɔke difɔ̃tɔɔ̃ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me ndɔ diihei; de kó dihei kɔbe me nyi do nke daa beti.
- 2. Bɛ mɛ nɛ yi yɛ̃ kaa yekɛ kɛ bɛ da kwuɔ nnɛ tipiiti timɔũ, bɛ nda wuo kaa dɔɔri a dɔmɛ.

Ditanfõtri 15

- 1. Fɔ̃ ŋɔniti, a ba nfou kε bo kε yi yε̃ a boti tuku.
- 2. Omoũ yi do nke yetene sõntike ŋotou o ko kuboti tuku; ke weeme nne do ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ditanfõtri 16

- 1. Oniti, kaa cẽnkε baa nkεdee, a bo na kεpwokε yoo a yenkε a mε ndɔwe kε di hãnnε tεcyεε̃tε. Oniti nε o poku, omɔũ yi do kɛnsei otɔu fɛnɔnfɛ kɛ nkemmunε di bo yatɛ diiyie kɛ nsa kɛ diborimɛ yi maa.
- 2. Onitidou ne oniti poku ke be ti nake ti kwuo otou mou tenke yi do ke nkoo ke firi becwooke kefi ke de fi.
- 3. Ne yaaro tecyeếte tee baa kóti ke tecyeếte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

Ditanfõtri 17

- 1. Oniti ba we, a bo amma ndaa, di sũmaa, omou yi do nke nkoonne otou o kpere yĩnke.
- 2. Omoũ yi do nke sõnte kefeete otou kpere ne muwermu.

Ditanfõtri 18

Oniti ba we, omoũ yi do nke nda koonne a yemme me ŋãti kpei; omoũ ba nda koonne a doumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi doumme kuyie maku ame nyi feume mutaã mamu kpei kaa do ketike, a bo youmu kuyiendoummu maku kó meborime ke twote meteme; a bo amaa ndaa, di sũmaa, dikômbooti yi do nke ndwo di bo ndoumme dikó kuyie didoku yoo di ndaku mekwuo ndi boke kepaã nsikoo becirbe, ke haa dokó yebaa nke twonko itye ndibi, ba oniti kaa bó kee byeeke.

Ditanfõtri 19

Ba we, kaa yɛmmɛ hãti a bo na kɛ ti bɛimmu omɔu mɛ mba na kɛ daa kɔkɛnɛ tiyĩnkɛ; ba we, a bo na kɛbekɛ a dɔti ŋa nintɛ kɛɛ byɛɛkɛ, kɛ ti two ŋa mɛ ndɔwe nɛ a nintɛ tii naanti kó kuboti.

Ditanfõtri 20

- 1. Oniti ba we, a bo namu kewẽnne ketiinne a kɔbɛ a mɛ ndɔbɛ kɛ di nakɛ di kpɛti; a bo namu kɛ mbo ditinni a mɛ ndɔri myɛɛ̃kɛ, dindi yɛmmɛ cɛ̃nkɛ ba na tiyɛiti, di cɛ̃nkɛ ba ndɔri mɛyɛi.
- 2. Omoù yi do nke tanne otou ditîn ni mari myeêke ne muwêrimu koo yemme yi dido.

- 1. Oniti ba we, a do nke ndakemu a hei kó mufommu byeeke kó tinaanti ba kaa yi ha ditĩnni dii to kutenku dimyeeke; a do ke ntee n nemu bee pĩ nne dimoũ dĩ kó diyetri.
- 2. Ba we, a bo namu, kε nsa kaa kɔbε cɛnkε daa dεitɛ, kɛmpῖ ŋa hεi bo ncenti mɛɛ boti kε dɛ nsiɛ mutɔ̃mmu yı̃nkε.

3. Bekpaatibe do ke ndɔɔri siheikembii dɔ mee borime dihei myeeke; yepate yee tu ndo nke nii cwɔ̃ weti weti ba bɔkebɔke ba mbo, ke na keceete ditinni kotri kekanne dipanni. Đekó mupaticɔ̃rimu mɔnni, omɔu yi do ke nkɔɔnne otɔu ke fiinko o yemme, keyẽ dihei kó meborime yi tú omɔumaa kɔ̃mme, omɔūkoo ŋmeɛ̃te me nyi tú otɔū̃ kou.

Ditanfõtri 22

Oniti ba we, fɔ̃ tɛhɛikɛmbitɛ a tɛ̃nkɛ yi do kɛwɛ̃tɛ kɛ nsenni ŋacyɛɛ; tidawanti yi kpa a nnɛ do nkɛ yetoo kɛmɔɔtɛ a kpɛrɛ kɛpɛtɛ itye nyii bo nte kaa na kɛnyɛ dɛɛ ci nɛ dɛɛ yici; dɛmɔũ mɛmmɛ dɛɛ bo nte kaa naa ŋoniti kɛyɛ a fɛi yɛkɛkɛ tũ ndo nkɛ ntee nyɛtɔbɛ dɛdɛbyɛɛkɛ. Oniti, kaa mɛ nyi cotɛ bɛ ɔɔ̃ yi ndaa too titɔuti.

Đitanfõtri 23

- 1. Ba we, a do nkε mmɔkε mutɔmmu ŋa pimmu, kε waa ŋa dɔmu kε mpĩ kε dε daa naati; omɔu tu nyi do nkɛ nkpa mutɔ̃mmu.
- 2. Bɛɛ pĩ mmutɔ̃mmu mamumaa kɛ bɛkuutɛ ma, bɛ tɔ̃nfeinti do nkɛ mmamu.
- 3. Wee cẽnke pĩmmu mamu, o do nke cu o kõnyonku; keyế dee bo nteme koo na ke nfou ne o cyeếte kɔbe ke ba naari.
- 4. Ba we, kaa qo a bo namu kɛwɛ̃nnɛnɛ bɛtɔ̃mpitibɛ tɔbɛ kɛ qi hãnnɛ yɛntɔ̃ntirɛ kɛ ŋmɛ̃ ndinuu kɛfeetɛ qimaa.

Ditanfõtri 24

Oniti ba we, a do nke nii cute mutɔ̃mmu kehompe kekɔte tikweiti; a yi do nke nii mpi mutɔ̃mmu kukpetinku tehompute be me mbaa keete a diiti.

Ditanfõtri 25

- 1. Oniti ba we, a do nkɛ nfou kɛ dɛ wenni kaa kɔ̃ntii nnaati, fɔ̃ nɛ ŋa cyɛɛ̃tɛ kɔbɛ; a nɛ bo na kaa fommu ŋmenni kaa yimɔkɛ a yommaa a yi mɔkɛ tiyaati, a yi mɔkɛ a dɔudɛ, kaa mɛ mmɔ ŋa ba na kɛtaa ŋamaa. Wee mɔntɛ mutɔ̃mmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okudɔu, opokóti yoo odakóti, ticitɛ dekɛwe, wee cɛnbo mɛsemmɛ myɛɛkɛ bɛ yi do nkó yoo dɛmyɛɛ̃kɛ koo nfɛ̃uri.
- 2. Ti do nke do kenye tisaponyõti ne tibi kpei mesaaibi imou: opopõpõri kpeia, ipocoutebia, ipocembia, ba i, i yi do nkensenni.

Ditanfõtri 26

- 1. Oniti ba we, a do nkentye, ke na kepete mecii. Omoŭ yi do nkeyieeti ke na ketanne o bire dakoori sampou. Ibi imu demare yi do nke baa ta dekó dakoori. Đakooribe bebebii bee myeeke mutommu do nkepite tipiiti timoŭ ndi; bee ko yepate kpente kpenke ke do mbee ta dakoori odyeewe bemou be bo na ketamu ke be cenke do.
- 2. Đakɔɔri do nkɛtwo ndɛbirɛ itye nkɛ dɛ bɛnkɛ dɛ bo ĩmɛ kɛnaa ŋoni ti kɛyɛ̃ oniti ba we, a do nkɛ nkpenni ti mufommu myɛɛ̃kɛ. Đakɔɔri do nkɛdɔɔ kɛ bɛnitibɛ kee bɛtɔbɛ túmu kɛ bonkunɛ bɛyɛmmɛ kɛkwuɔ mbɛtɔbɛ mɛsemmɛ, kɛ iboti imɔũ kutenku yandú ndo itɔbɛ, kɛ initiboti kutenku yandu kó ditinni didyɛɛri dii mɛ ŋari kɛ dɔ kɛpau nyɛkparɛ kɛ dii na kɛ yɛpau nkɛ kutenku narkɛ tipiiti timɔũ.
- 3. Ibi yembe bee doke do nkenyê weti weti bebi do nkepete iitye ne i do nkebebii muutommú.

- 1. Oniti ba we, be ၁၁ da bantene a ko kuboti kó meborime; a do nkebaa: nte difonni, nte dikũtri me ndomme. A do mbee daatwoo mecii kaa munkee metwo mbetobe ke kutenku nnaati kedimoũ dipete mesaa.
- 2. Be tú oniti centine no sou; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tú mpĩnne mu o mu nyo nne.

Ditanfõtri 28

Đipatri didyεεri dii ntú ba we, o do nkεyetoo mu kε bɔkεbɔkε ba mbo kupiku maku; kε mεmmε dɔkε ti ba na kɛpεtɛ mɛsaa.

Đitanfõtri 29

- 1. Oniti ba we, kaa poo ηaboti yoo qitinni a bo qii myεεκε a nyε kaa poo ηamaa nqi.
- 2. Omoũ yi do nkedoo otou o yi do ke bee wee doore omommwõo, keyế oniti ne oniti ŋme ke ti do nkenvari ke wête kede titobe.
- 3. Fɔ̃ wee yi dɔ mɛkɔɔmmɛ a bo ntũ sɛinmɛ kutenku yandú kó dipatri didyɛɛri mɛ nyɛ̃ ndɛ ndommɛ.

Đitanfõtri 30

Đipatri di myε̃εkε, tinaanti mati yibo kε ndonnε dihε i mari, ditĩnni mari yoo oniti dɔ o tisenkri, kεnnau kεwãa nwãa, kε faari faari kε hati bɔkεbɔkε. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yandu.